

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Stationsstraat 83 (Gistel, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2019H27
Augustus 2019

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Aaron Willaert, Wouter Van Goidsenhoven, Clara Thys

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2019

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksopdracht.....	9
1.2.1	Doelstelling.....	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	10
1.3	Werkwijze en strategie	11
1.3.1	Methode	11
1.3.2	Fysisch geografische situatie	11
1.3.3	Historische context en bekende archeologie.....	11
1.3.4	Archeologische indicatoren	11
1.3.5	Verstoringshistoriek.....	12
1.3.6	Introductie tot het projectgebied.....	13
1.3.6.1	Ruimtelijke situering.....	13
1.3.6.2	Geplande werken.....	14
1.4	Assessmentrapport.....	16
1.4.1	Fysisch geografische en geologische situatie	16
1.4.1.1	Landschappelijke situering	17
1.4.1.2	Tertiaire lithostratigrafie	22
1.4.1.3	Quartaire lithostratigrafie	23
1.4.1.4	Bodemvormingsprocessen	24
1.4.2	Historische en archeologische voorkennis.....	25
1.4.2.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden	25
1.4.2.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	32
1.4.2.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	33
1.4.2.4	Huidige gebruik en verstoringen.....	38
1.5	Synthese	41
2	Bibliografie.....	43

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).....	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). ..	8
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).	13
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).	14
Figuur 5: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).	15
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	17
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	18
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	19
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	20
Figuur 10: Hoogteverloop, NW-ZO (Bron: Geopunt).	20
Figuur 11: Hoogteverloop, W-O (Bron: Geopunt).	21
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	22
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	23
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).	24
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen (Bron: Geopunt).	25
Figuur 16: Projectgebied bij benadering weergegeven op de Deventerkaart, ca. 1560 (bron: KBR).	33
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Sanderuskaart, ca. 1640 (Bron: Geopunt).	34
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).	35
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	35
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1848-1854 (Bron: Geopunt).	36
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).	36

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van 1883 (Bron: Geopunt).	37
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van 1911 (Bron: Geopunt).	37
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).	38
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).	39
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).	39
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).	40
Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).	40

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....7

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....16

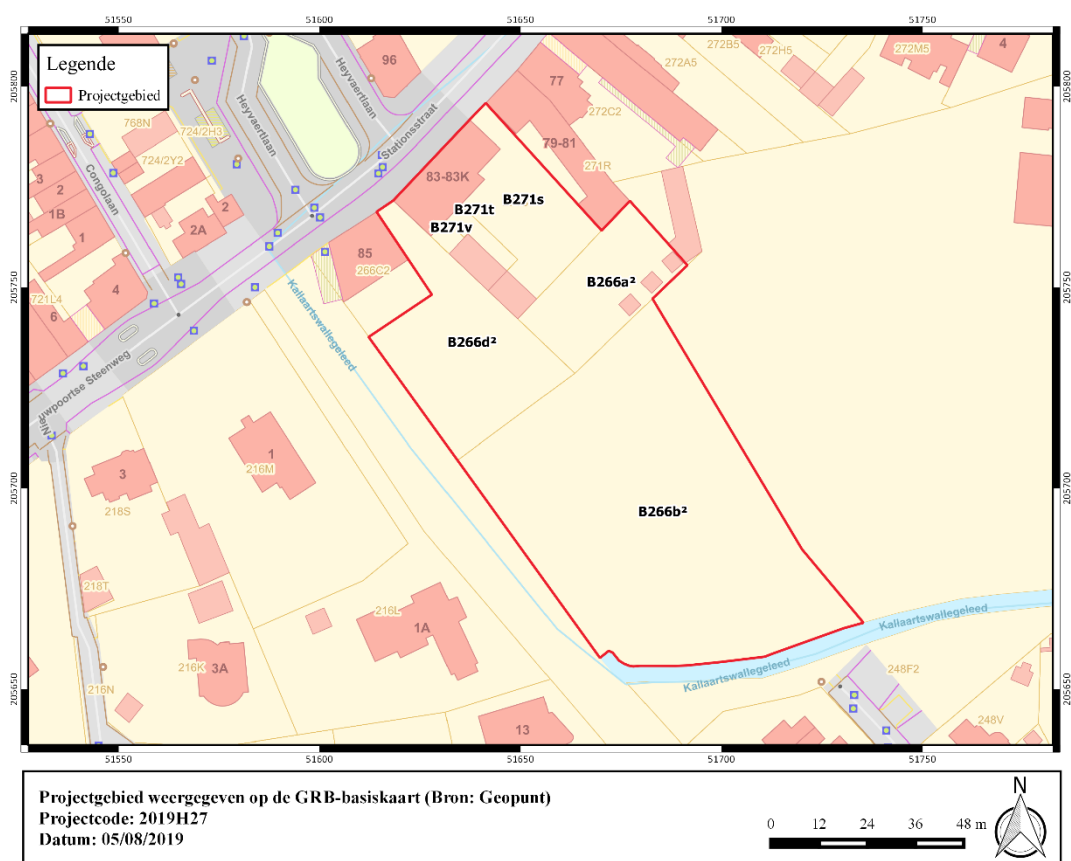
1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

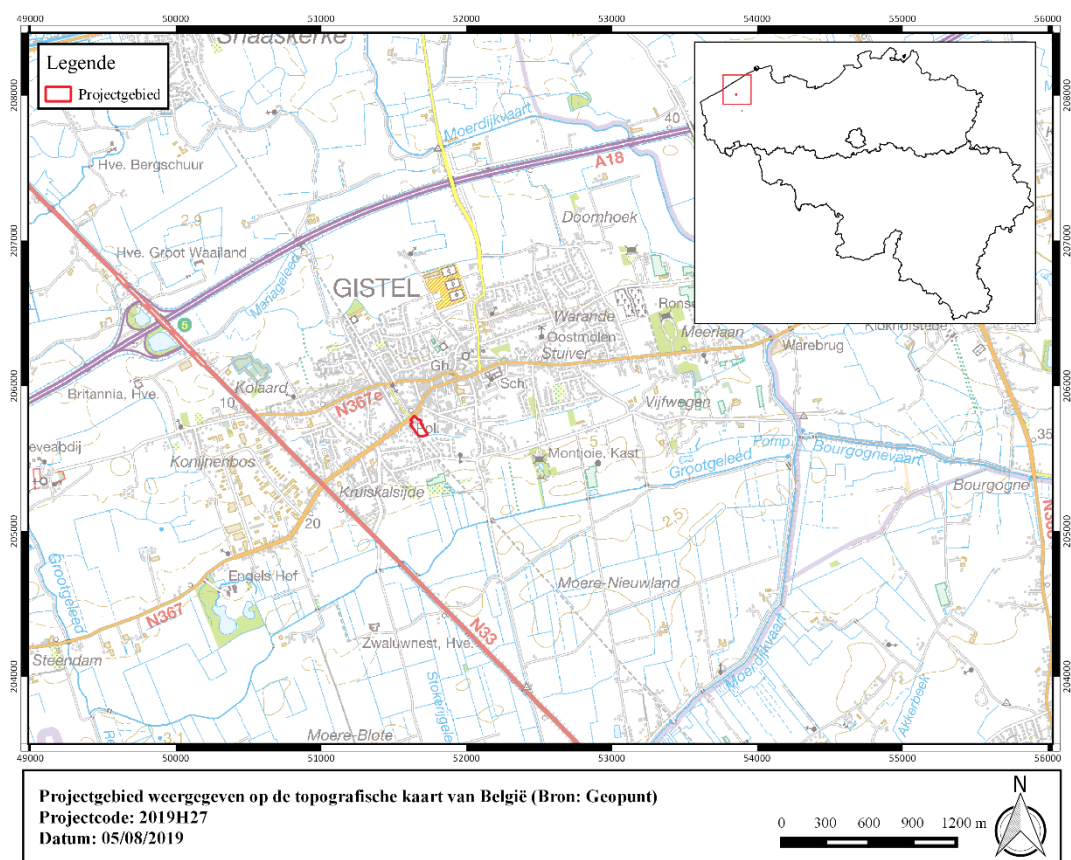
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Gistel
	Deelgemeente	/
	Postcode	8470
	Adres	Stationsstraat 83 8470 Gistel
	Toponiem	Stationsstraat 83
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 51527 Y _{min} = 205636 X _{max} = 51782 Y _{max} = 205813
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Gistel, Afdeling 1, Sectie B, nr's: 266d ² , 266b ² , 266a ² , 271s, 271t, 271v Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Wouter Van Goidsenhoven (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt ca. 8385 m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel onmogelijk voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning. Het terrein is op heden nog deels bebouwd en verhard. Deze bebouwing en verharding dient eerst verwijderd te worden conform de sloopvoorwaarden opgenomen in het Programma van Maatregelen.

Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Gistel Stationsstraat 83 werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed¹ geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

¹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen zoals:

- Deventerkaart, ca. 1560
- Sanderuskaart, ca. 1640
- Ferrariskaart, 1771-1777
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840
- Vandermaelenkaart, ca. 1848-1854
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp, 1842-1879
- Topografische kaart van 1883
- Topografische kaart van 1911

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.²

² <http://www.geopunt.be/>

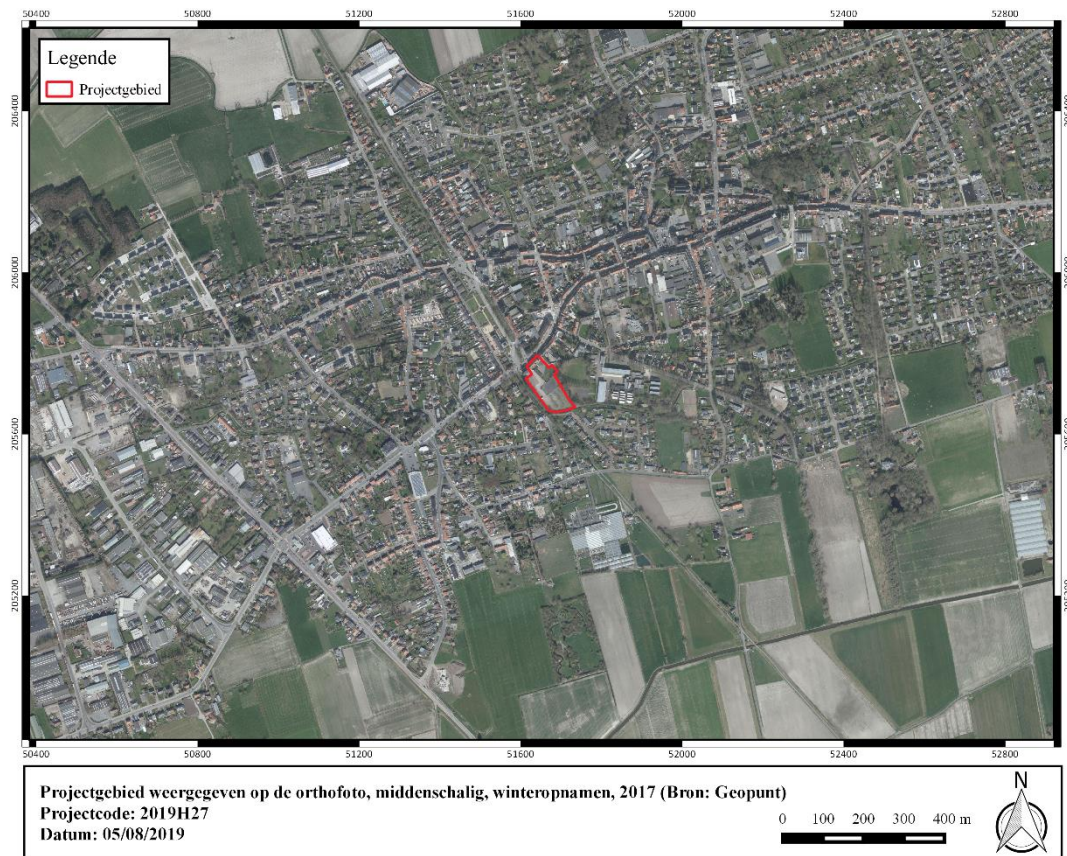

1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het projectgebied is gelegen in Gistel, in de provincie West-Vlaanderen. Gistel is omgeven door Oostende ten noorden, Oudenburg ten oosten, Ichtegem en Koekelare ten zuiden en Middelkerke ten westen.

Het plangebied grenst ten noorden aan de Stationsstraat. Langsheen de zuid- en westzijde van het terrein loopt het Kallaartswallegeleed. De stadskern van Gistel situeert zich ca. 600 meter ten noordoosten.

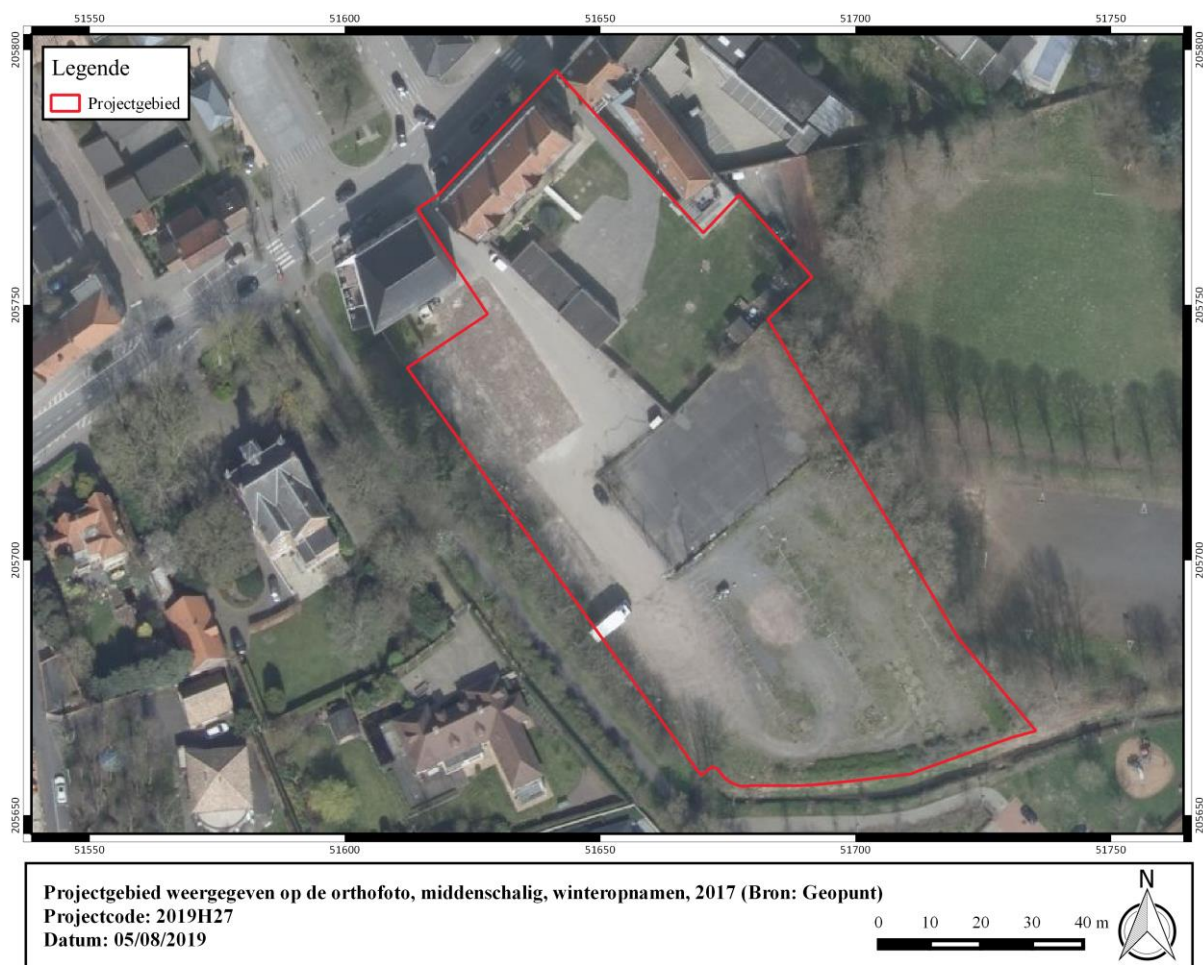
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2 Geplande werken

1.3.6.2.1 Bestaande toestand

De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt 8385 m².

In het noordelijk deel van het plangebied situeren zich twee gebouwen met een oppervlakte van 335 m² en 160 m². Het gebouwencomplex in het noordelijk deel van het plangebied betreft een rijkswachtkazerne uit 1920. Het gebouw is vastgesteld als bouwkundig erfgoedrelict. Tot voor kort werden de gebouwen gebruikt als lokaal voor de jeugdbeweging *Scouts en Gidsen Gisco Regenboog*. Het gebouw langsheen de Stationsstraat (335 m²) blijft integraal behouden. Het overige gebouwenbestand wordt gesloopt in functie van de geplande werken. Rondom de gebouwen is verharding waar te nemen in de vorm van een inrit en een binnenkoer. Precies ten zuiden van de gebouwen situeert zich een verhard sportveld. Ook het zuidelijk deel van het terrein is deels met gravé verhard in functie van parkeren.

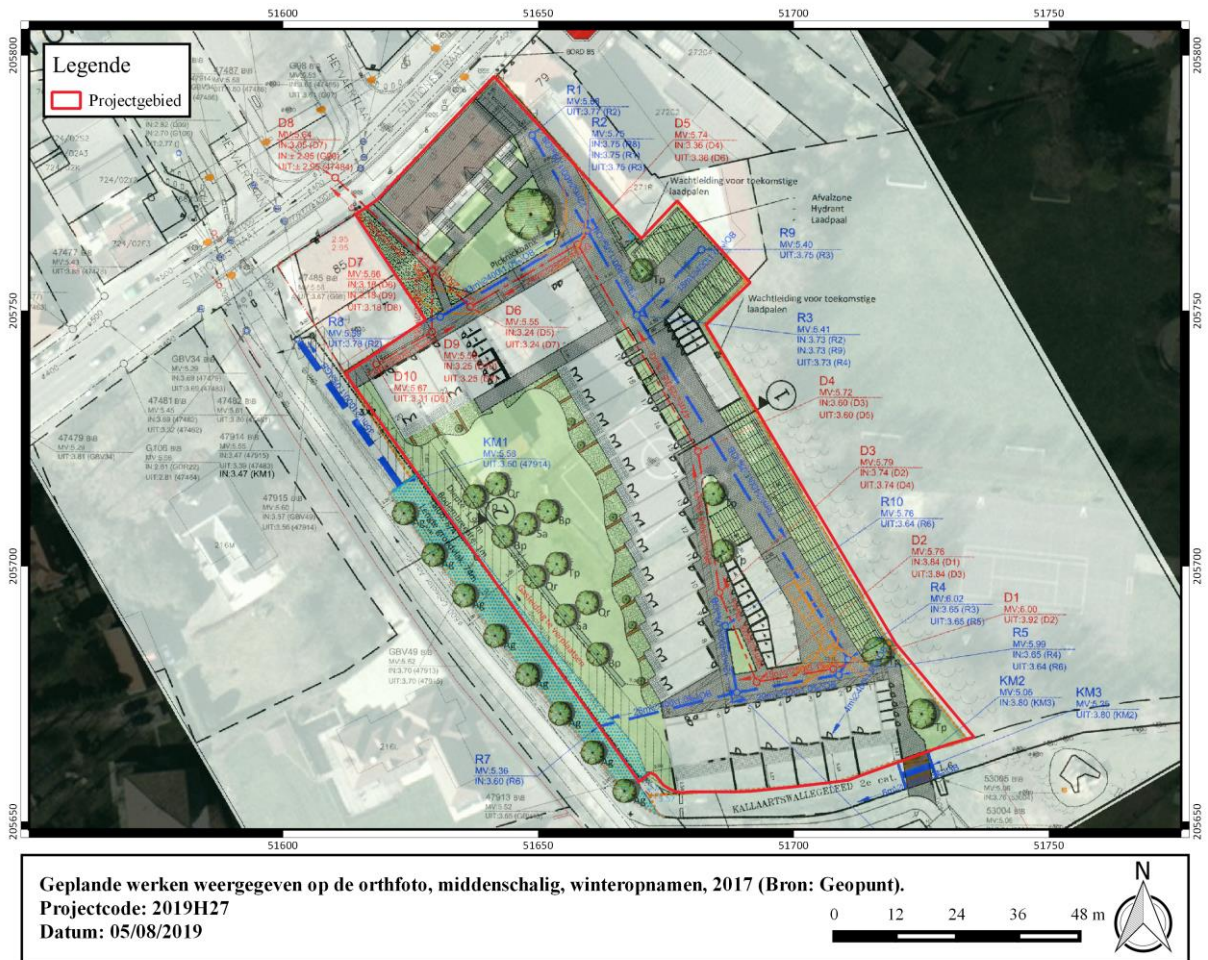

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2.2 Ontworpen toestand

De opdrachtgever plant de realisatie van een meerwoningenproject aan de Stationsstraat te Gistel. Hiertoe wordt de bestaande bebouwing en verharding verwijderd, met uitzondering van de oude rijkswachterskazerne in het noordelijk deel van het plangebied. De geplande werken hebben aldus betrekking op een zone van ca. 8049 m².

Na de noodzakelijke sloopwerken wordt het terrein ingericht voor 36 sociale woningen (15 meergezinswoningen en 21 grondgebonden woningen). Tevens worden een ruim aantal parkeergelegenheden en groenzones voorzien. Het lijkt geen twijfel dat de geplande werken en het bijhorende werfverkeer het potentieel archeologisch niveau over het volledige plangebied zullen bedreigen. Bijgevolg dient binnen deze archeologienota uitgegaan te worden van een integrale verstoring van het terrein.

Figuur 5: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

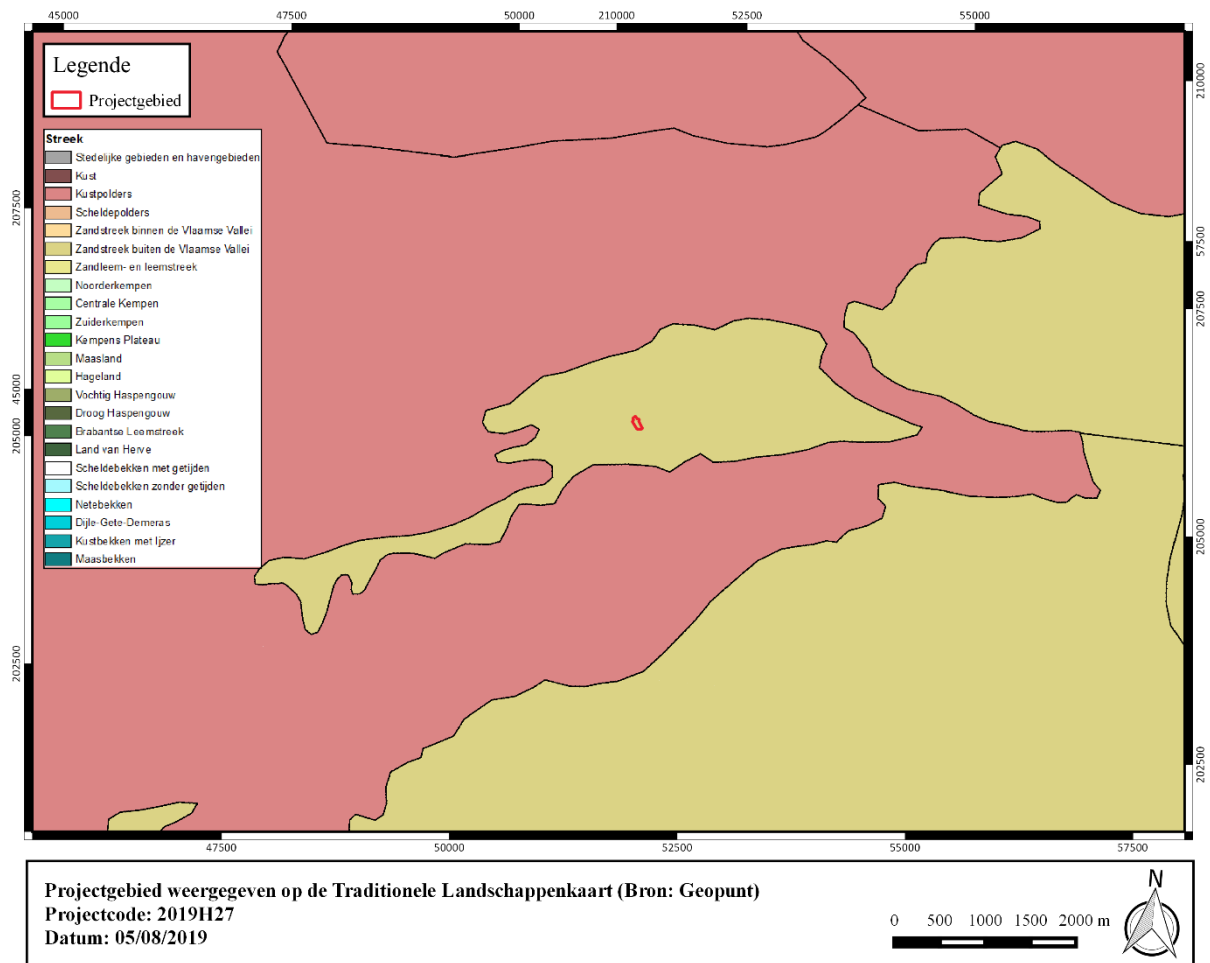
1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

Bron	Informatie
Landschappelijke situering	Zandleem- en leemstreek
Tertiair	Lid van Egem
Quartair	Type 11
Bodemtypes	Zcg, OB, SdF
Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen	5.4 – 6.0 m TAW
Hydrografie	Ijzerbekken, deelbekken Gistel-Ambacht

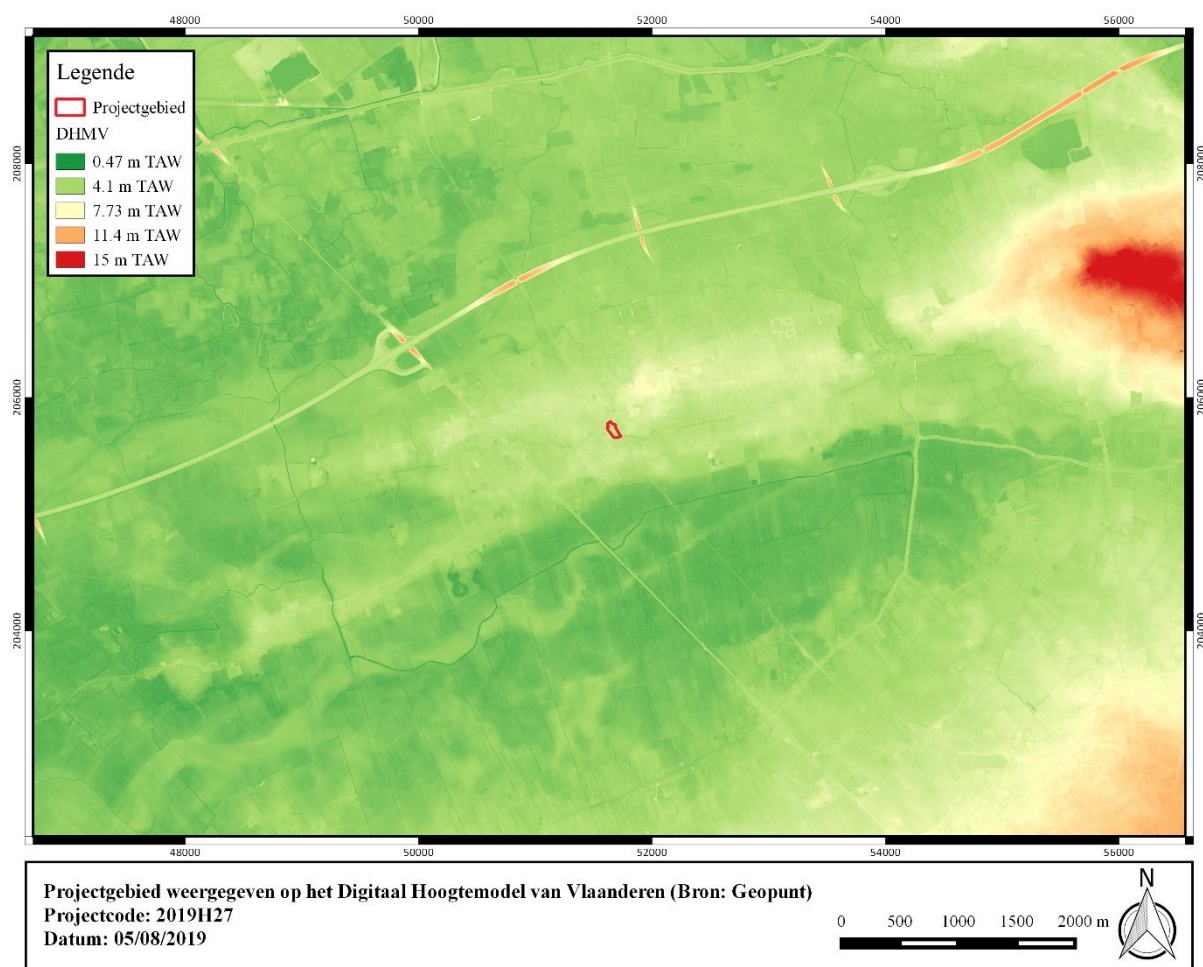
1.4.1.1 Landschappelijke situering

Het plangebied is gelegen binnen de zandleem- en leemstreek. Het huidige landschap van Gistel is voornamelijk tot ontwikkeling gekomen in het Quartair. Dekzanden vormen tijdens het Pleistoceen twee langgerekte ruggen die opduiken uit de polders en waarop de bewoningskernen van Gistel en Zevekote zijn gelokaliseerd. Deze ruggen maken deel uit van een ruimere uitgestrekte oost-west zandrug gevormd op het einde van de laatste ijstijd. Deze uitgestrekte zandrug loopt tot voorbij Maldegem-Stekene. Het plangebied zelf is gelegen op een hoogte van ca. 5.4 – 6.0 m TAW en kent een relatief vlak verloop. Lokaal zijn enkele hoger gelegen vlakken waar te nemen. Hydrografisch is het plangebied gelegen binnen het Ijzerbekken, deelbekken Gistel-Ambacht.

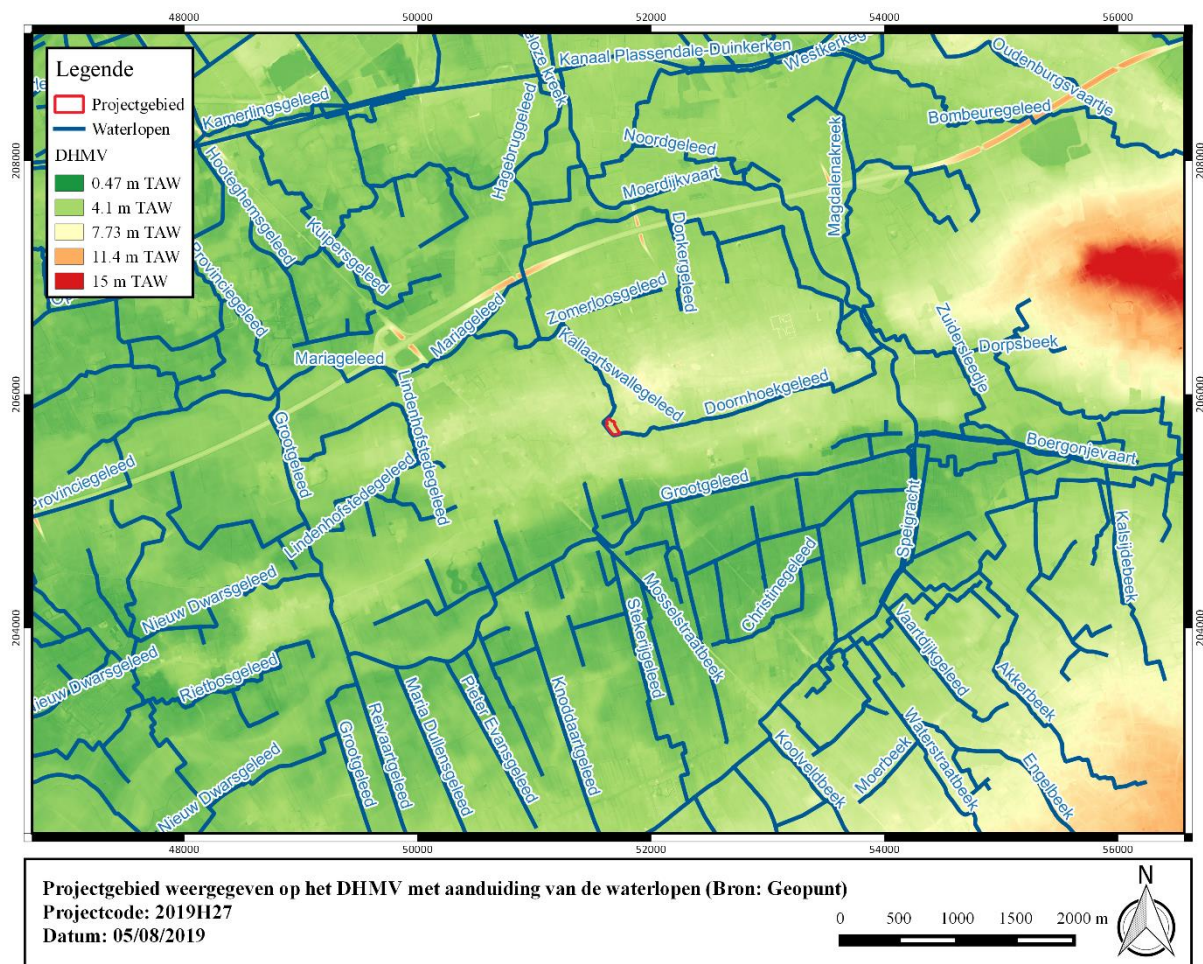

Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

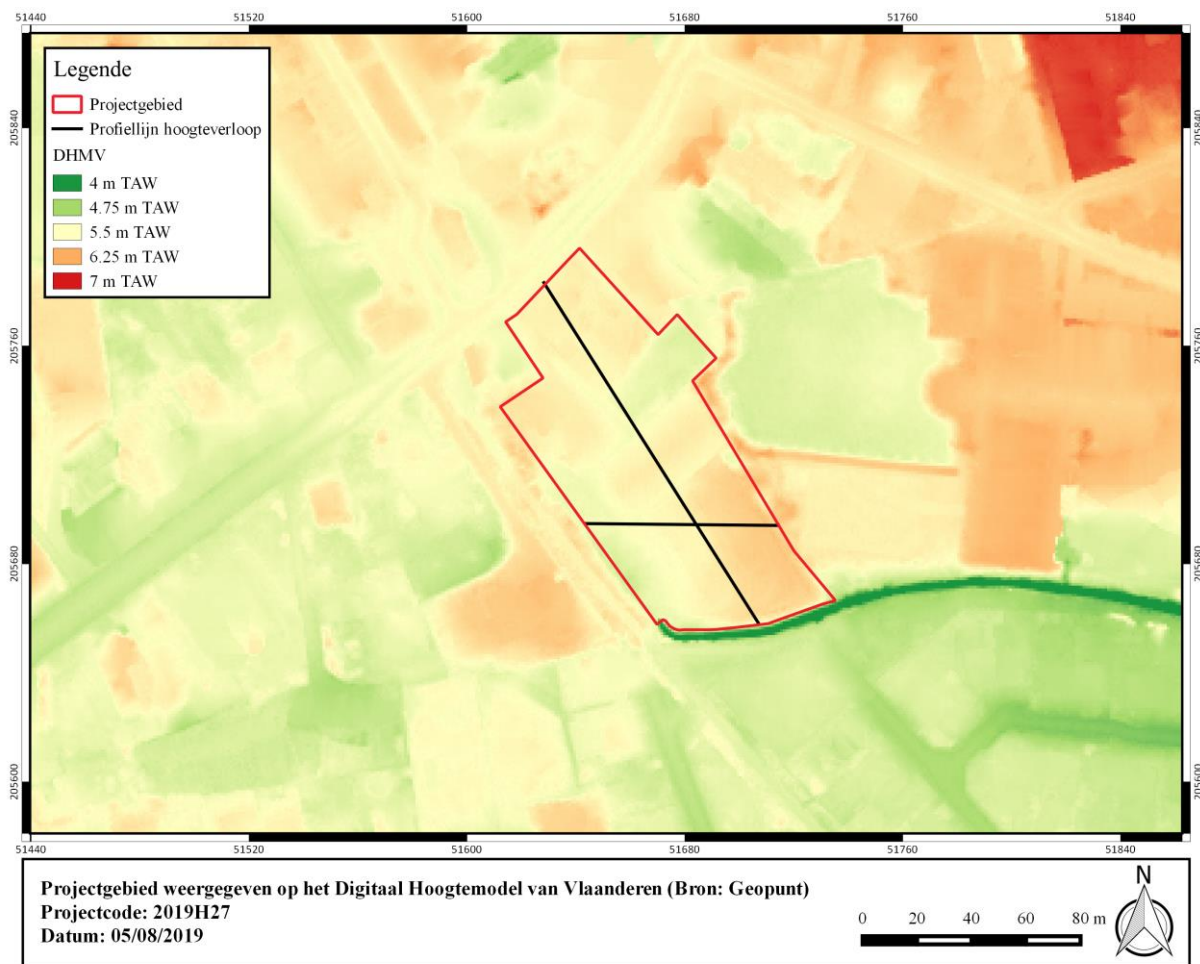

Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

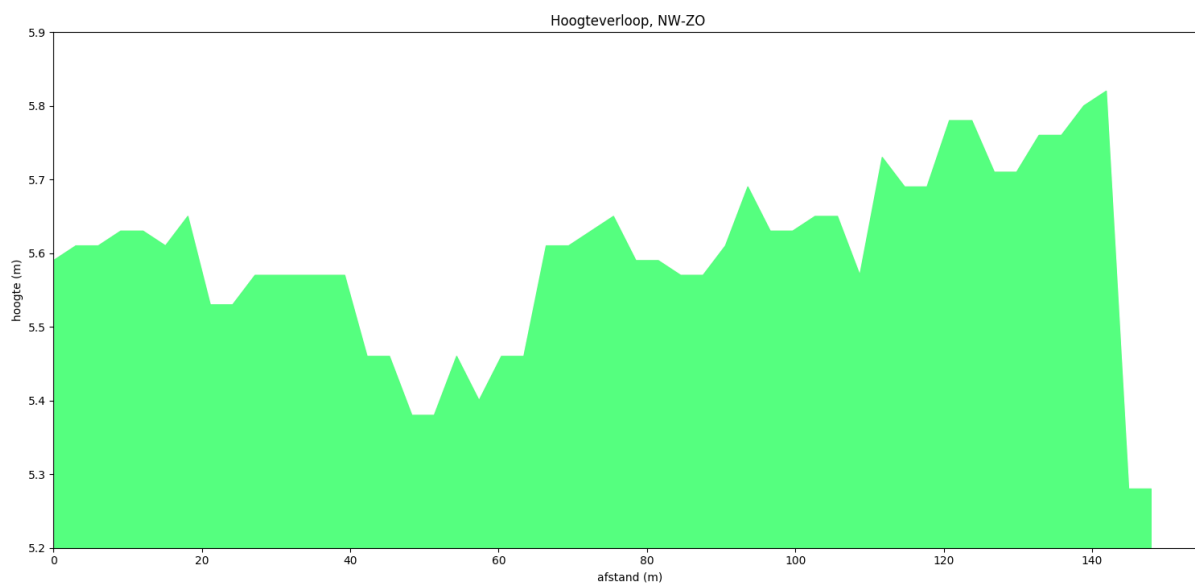

Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het DHNV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

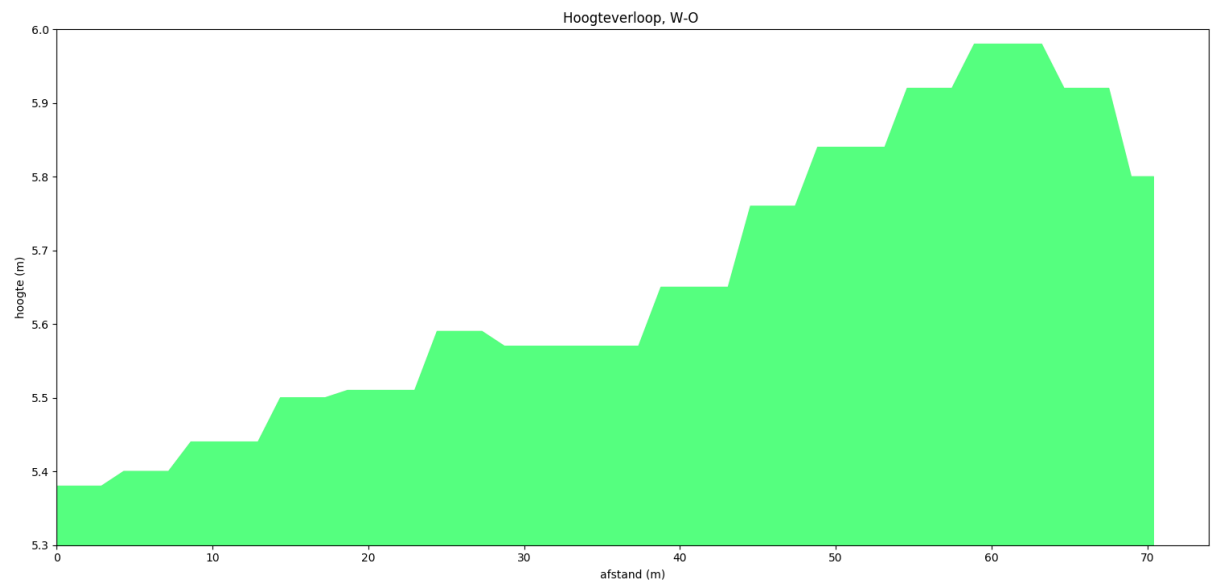

Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 10: Hoogteverloop, NW-ZO (Bron: Geopunt).

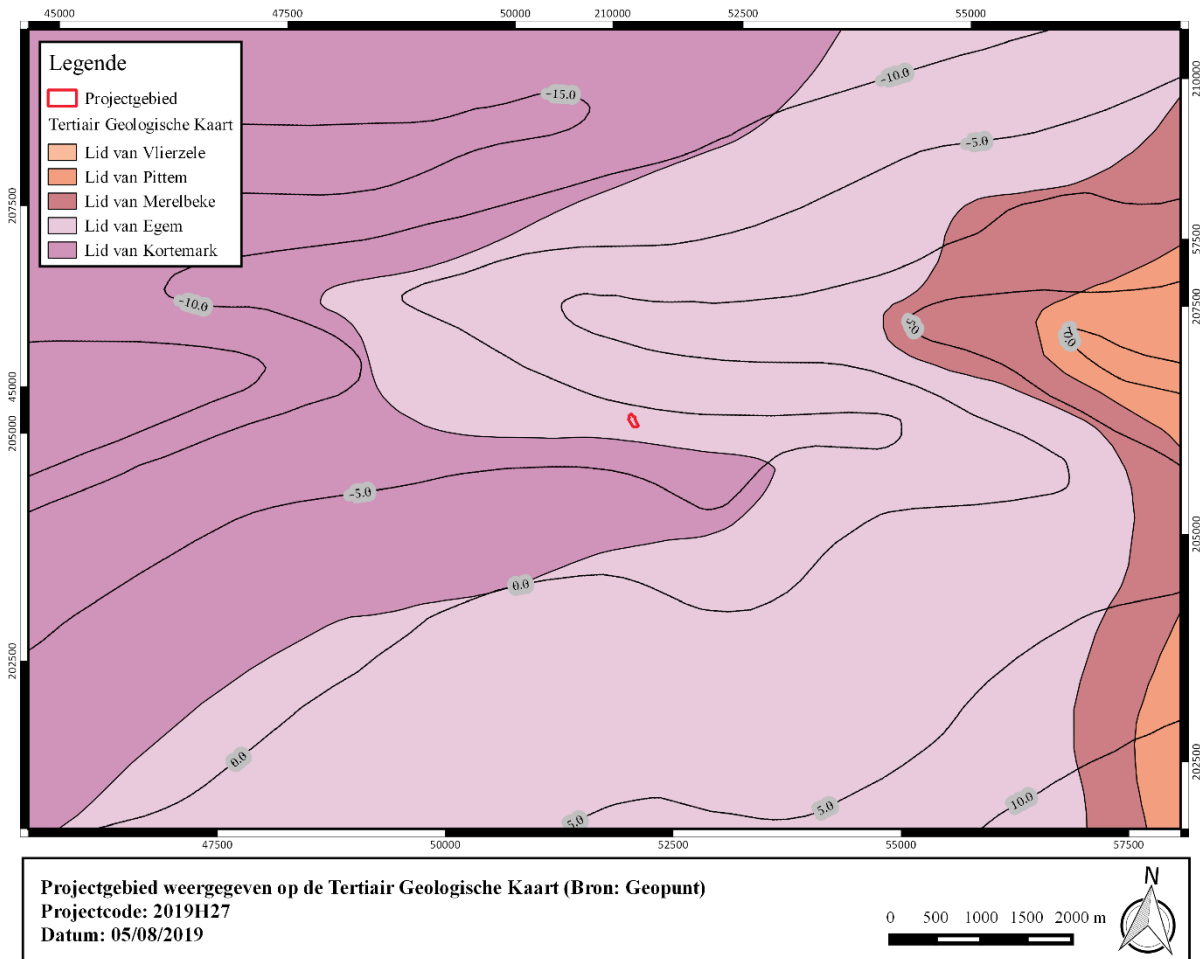
Figuur 11: Hoogteverloop, W-O (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het Lid van Egem (Formatie van Tielt). De Formatie van Tielt bestaat uit een fijn zandig en zandig marien sediment.

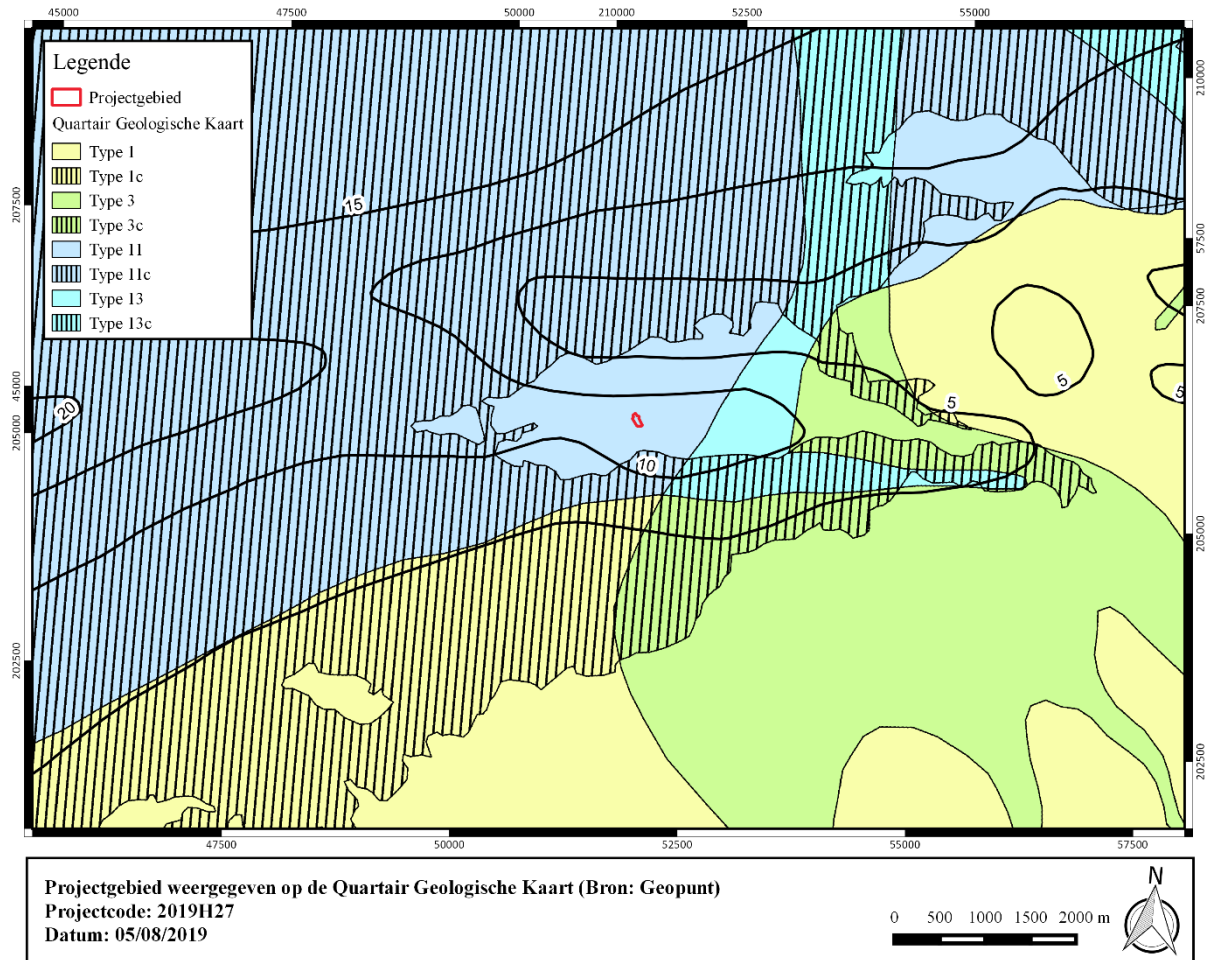
Het Lid van Egem bestaat uit een glimmer- en glauconiethoudend zeer fijn zand dat grover wordt naar boven toe. Het is tevens afgezet in ondiepe-mariene omstandigheden.

Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Quartair Type 11**. Dit type bestaat uit een basisafzetting van getijdenafzettingen van het Eemiaan gevolgd door een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Deze afzetting kan hellingsafzettingen van het Quartair bevatten en is mogelijk lokaal afwezig.

Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

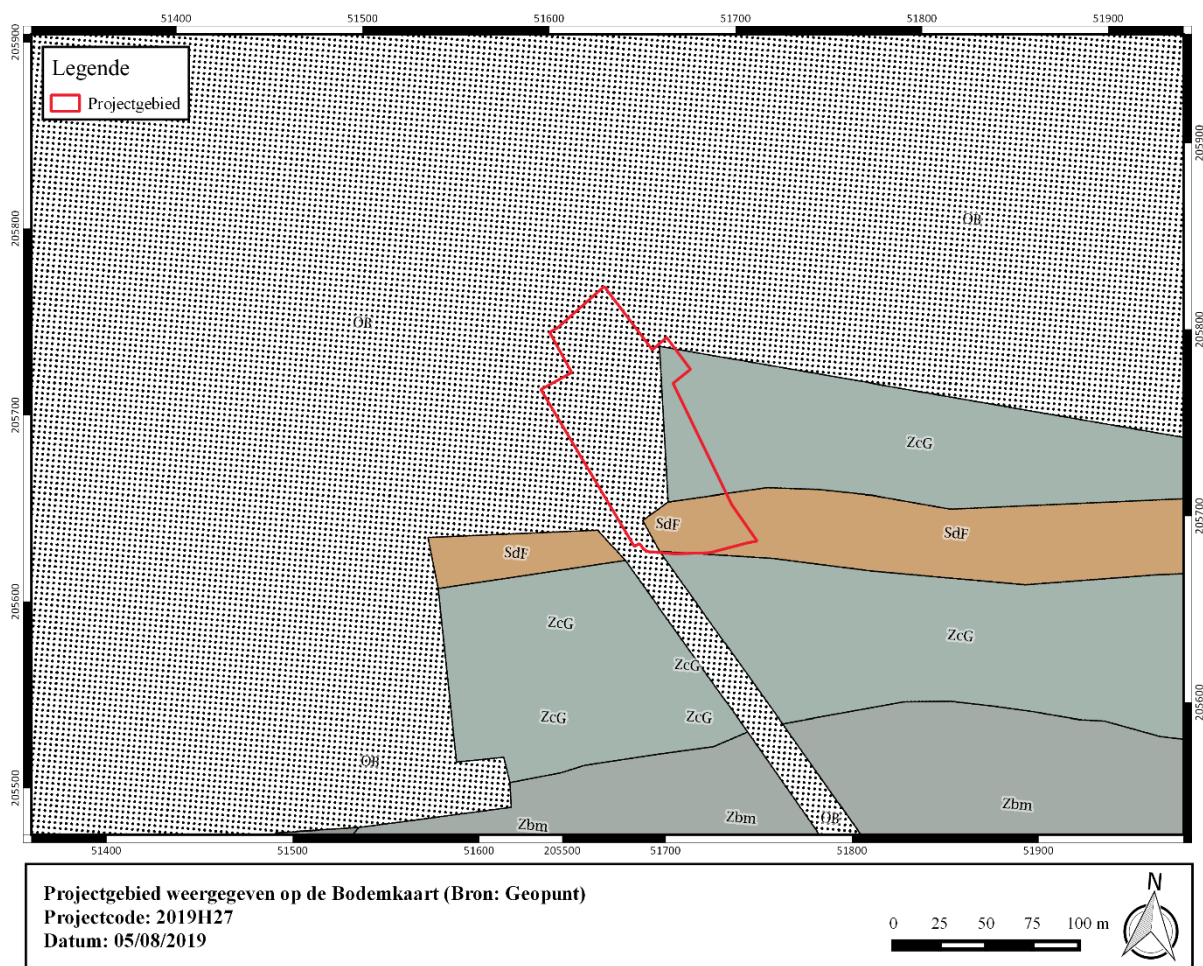

1.4.1.4 Bodenvormingsprocessen

Het bodemtype **ZcG** is een matig droge zandbodem complex. De bovengrond is donker bruingrijs, is goed humeus en 30-60 cm dik. De Podzol B is 20-30 cm dik en verbrokken in harde concreties. De roestverschijnselen beginnen tussen 60 en 90 cm.

Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

Het bodemtype **SdF** is een matig natte, matig gleyige lemige zandbodem met profielontwikkelingsklassen b tot f. Het complex SdF in de Zandstreek wordt omschreven als overwegend Podzolachtige gronden met overgangsvormen tot de Postpodzolen. De bouwvoor is ongeveer 30 cm dik en donker grijsbruin. De onderliggende Podzol B is soms weinig duidelijk. De benedengrens van de B ligt op gemiddeld 50 cm diepte. Tussen 40 en 60 cm beginnen duidelijke roestverschijnselen.

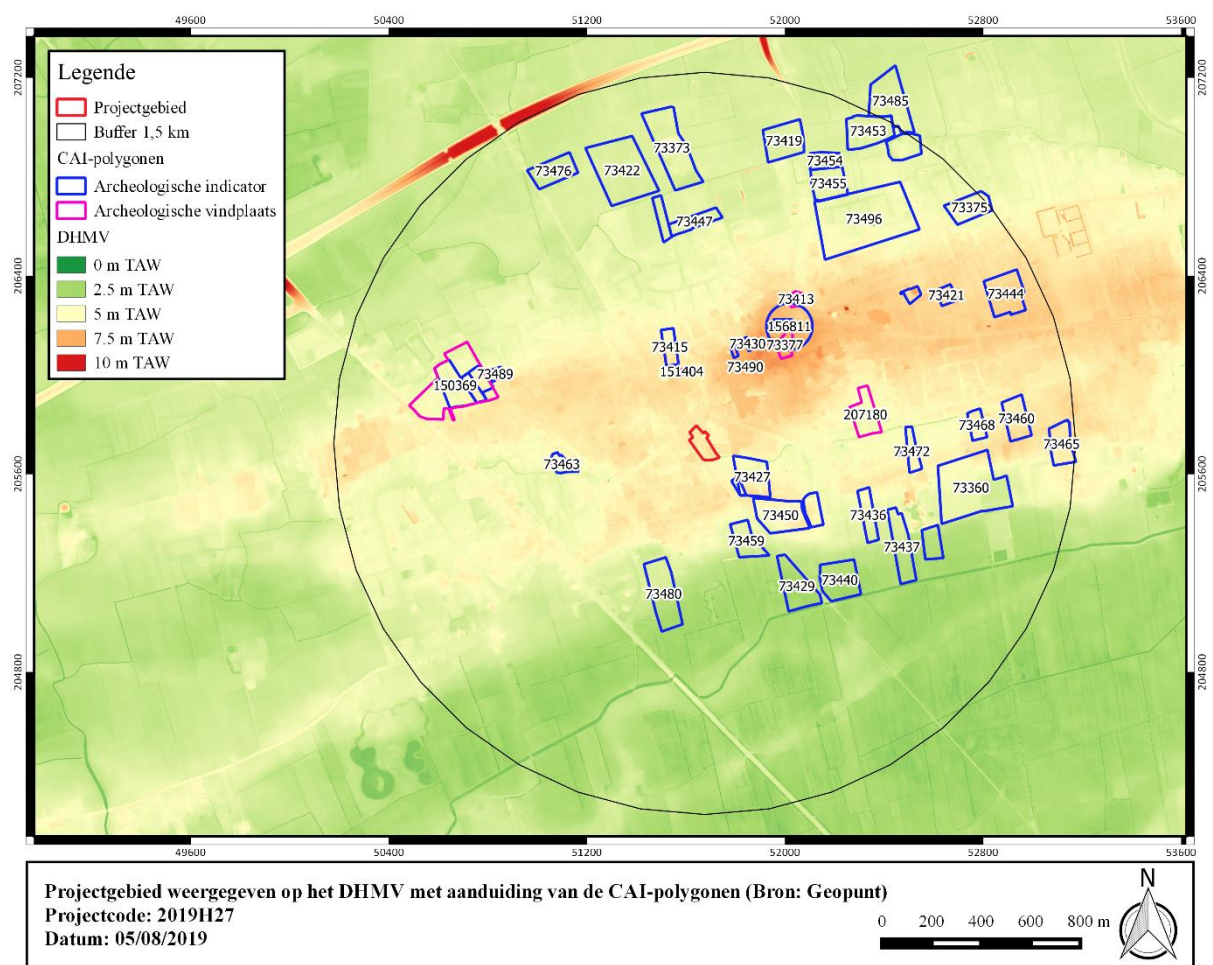

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

1.4.2.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

Op het onderzoeksgebied zijn geen archeologische vindplaatsen gekend. Aan de Steenbakkerstraat, meer dan een kilometer ten westen van het huidige onderzoeksgebied werden resten uit het paleolithicum, neolithicum, ijzertijd, Romeinse periode en sporen van bewoning uit de middeleeuwen aangesneden (CAI 150369). Ten noordoosten van het terrein wijzen vondsten bij proefsleuvenonderzoeken op bewoning in de Romeinse periode en middeleeuwen (CAI 151404 & CAI 207180). Opvallend op het kaartbeeld van de CAI is de grote hoeveelheid archeologische indicatoren. Een deel hiervan betreft cartografische aanduidingen van vroegmoderne hoeves en andere structuren. Het merendeel betreft echter vondstmateriaal dat werd gerecupereerd bij een groot aantal veldprospecties. Hierbij werden enkele lithische artefacten ingezameld maar het leeuwendeel van het ingezamelde materiaal betreft ceramiek uit de middeleeuwen.

Figuur 15: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

73377	Opgraving (1978, 1987); NK: 150 meter Romeinse tijd: - terra sigillata en gevernist aardewerk residueel in Middeleeuwse contexten - bijna volledige geverniste beker met barbotineversiering – in situ Romeinse waterput Vroege middeleeuwen: aardewerk (o.a. Andenne-keramiek) Late middeleeuwen: versterkt kasteel 16^e eeuw: bronzen penning Bron: Vanysacker, C. 1988: Onderzoek van het kasteelsite te Gistel, in <i>Archaeologia Mediaevalis</i>, 18-19/03/1988, p. 26-28.
73413	Opgraving (1979); NK: 150 meter Volle middeleeuwen: motte - castrale motte in centrum Gistel. Werd later omgevormd tot waterburcht (14de eeuw) en verloor haar belang. Opgraving: bewoningsporen van vòòr 13de eeuw, rond 1600 een vierkante toren (cartografie), in de walgracht puin (maar dat kan afkomstig zijn van het kasteel) de walgracht en het kasteel zijn ongeveer gelijktijdig gesloopt Bron: Vanysacker, Ch. 1980: Het circulaire site in de voormalige kasteeltuin te Gistel, in <i>Archaeologia Mediaevalis</i>, 22-23/02/1980, p. 40-41.
150369	Opgraving (2011); NK: 15 meter Paleolithicum: werktuigen (een boor) en (geretoucheerde) afslagen Neolithicum: dikwandige scherf geborgen met schelpengruisverschraling en een afwerking met touwindrukken Ijzertijd: brandrestengraf: kuil met minstens twee handgevormde potten – aardewerk Midden-Romeinse tijd: aardewerk Volle middeleeuwen: In zone C (westen) werd een aantal circulaire grachten gevonden en volmiddeleeuws aardewerk, mogelijk gaat het hier om de restanten van hooioppers - De zuidelijke zone omvat vermoedelijk één of meerdere boerderijcomplexen: grachten, greppels, grote hoeveelheid schervenmateriaal - paalsporen van 8 houten gebouwen (o.a. eenbeukig, driebeukig, vierkante gebouwen, te interpreteren als schuren, hooimijten, hoofdgebouw (woonstalhuis)) - 2 wooneilanden, afgebakend door grachten (1 in het noordelijk en 1 het zuidelijk deel van het terrein): * N: 22 op 25 m (geïnterpreteerd als een site met walgracht, in de grachtvulling: vondsten uit 1150-1250, een aantal kuilen binnen de woonzone)

	* Z: 22 op 11 m (geïnterpreteerd als een site met walgracht, in de grachtvulling: aardewerk, metalen kledijonderdelen, een obool, enkele fragmenten van maalstenen en een leren schoen: 13de eeuw) 3 poelen – waterput - een 10-tal krengebegravingen (een schaap (?) uit 1250-1350 en een ander dier uit 1150-1250, de rest is moeilijk te dateren) - aardewerk – spijkers en krammen Late middeleeuwen: waterkuilen en poelen - 60-tal (delen van) circulaire greppelstructuren: resten van hooimijten of hooioppers (geconcentreerd in het zuidelijk deel (45 van de 60)) – riem- en gordelbeslag – kaarshouder – muntschat met 40-tal munten – bakstenen - maalsteenfragmenten 19^e eeuw: greppels, die wellicht dienst deden voor de afwatering en afscheiding van verschillende percelen Onbepaald: De grachten in zone B (noordelijke zone) bevatten een laag aantal vondsten, wat ze moeilijk maakt om te dateren. Er wordt niet uitgesloten dat ze tot het laatmiddeleeuws complex behoren – metaal – bouw materiaal- glas Bron: Ryssaert C. & De Logi A., 2009. Archeologisch vooronderzoek Gistel - Steenbakkerstraat, onuitgegeven rapport - Demey, D. 2011: Opgravingen aan de Steenbakkersstraat te Gistel. Een brandrestengraf uit de Romeinse tijd en sporen van vol- en laatmiddeleeuwse landelijke bewoning, onuitgegeven rapport, Ruben Willaert bvba
151404	Mechanische prospectie (2010); NK: 15 meter Volle middeleeuwen: aardewerk Late middeleeuwen: slachtafval - twee fragmenten aardewerk, waarvan één reducerend gebakken aardewerk. Bron: De Smaele B. & Thuy A. 2010, Archeologisch vooronderzoek te Gistel - Herberg Godelieve, Archo Rapport 4.
207180	Mechanische prospectie (2012); NK: 15 meter Romeinse tijd: grachtstructuur, mogelijk Romeins Karolingische periode: dunne greppelstructuren met daarlangs paalkuilen, en verschillende grachten. Wijzend op de aanwezigheid van meerdere erven. Bron: Bradt T. 2013: Archeologische prospectie Gistel Zilverberkdreef (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport, Ingelmunster.

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

73373	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: site met walgracht 20 ^e eeuw: vliegveld in WOI aangelegd naast de hoeve, de huidige schuur heeft een betonnen vloer; dit was vroeger de hangar van het vliegveld.
73374	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
73375	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
73376	Indicator cartografie; NK: 15 meter Vroege middeleeuwen: kerk
73414	Indicator cartografie; NK: 15 meter 16 ^e eeuw: Site van de "Oostmolen" aan de oostelijke rand van het stadscentrum met molen, molenaarshuis met achterliggend schuurtje, en mechanische maalderij. Reeds vermeld in 1302. Verwoest door de watergeuzen in 1581. Afgebeeld op de kaart van Jacob Van Deventer (ca. 1569-1573) en op de Sanderusgravure (1641). Het huidige molengebouw dateert uit de 18de eeuw en is aangeduid op de Ferrariskaart (1770-1778).
73444	Veldprospectie; NK: 250 meter Romeinse tijd: aardewerk
73415	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: hoeve - mogelijk een vijver in het noorden, geen aanwijzingen voor een walgracht, wel sprake van een poortgebouw, dus mogelijk was het geheel ommuurd
73468	Controle van werken; NK: 150 meter Steentijd: lithisch materiaal Volle middeleeuwen: aardewerk
73470	Indicator cartografie; NK: 150 meter 18 ^e eeuw: hoeve
73472	Indicator cartografie; NK: 150 meter

	18 ^e eeuw: hoeve
73496	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
156811	Indicator luchtfotografie; NK: 150 meter Onbepaald: circulaire vorm bepaald door stratenplan, oude stadskern

Veldprospecties

73360	Veldprospectie; NK: 150 meter Steentijd: lithisch materiaal Middeleeuwen: aardewerk
73419	Veldprospectie; NK: 150 meter Volle middeleeuwen: aardewerk
73421	Veldprospectie; NK: 15 meter Volle middeleeuwen: aardewerk Late middeleeuwen: aardewerk
73422	Veldprospectie: NK: 150 meter Volle middeleeuwen: aardewerk
73426	Veldprospectie; NK: 150 meter Volle middeleeuwen: aardewerk
73427	Veldprospectie; NK: 250 meter Volle middeleeuwen: aardewerk
73428	Veldprospectie; NK: 150 meter Volle middeleeuwen: aardewerk
73429	Veldprospectie: NK: 150 meter Finaal-paleolithicum: litisch materiaal Late middeleeuwen: aardewerk
73436	Veldprospectie; NK: 150 meter

	Volle middeleeuwen: aardewerk
73437	Veldprospectie; NK: 150 meter Volle middeleeuwen: aardewerk
73440	Veldprospectie; NK: 150 meter Volle middeleeuwen: aardewerk
73447	Veldprospectie; NK: 250 meter Late ijzertijd: aardewerk
73450	Veldprospectie; NK: 150 meter Volle middeleeuwen: aardewerk
73453	Veldprospectie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: aardewerk
73454	Veldprospectie; NK: 150 meter Volle middeleeuwen: aardewerk
73455	Veldprospectie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: aardewerk
73456	Veldprospectie; NK: 150 meter Volle middeleeuwen: aardewerk
73457	Veldprospectie; NK: 150 meter Volle middeleeuwen: aardewerk
73458	Veldprospectie; NK: 150 meter Volle middeleeuwen: aardewerk
73459	Veldprospectie; NK: 150 meter Neolithicum: lithisch materiaal Volle middeleeuwen: aardewerk
73460	Veldprospectie; NK: 150 meter Volle middeleeuwen: aardewerk
73463	Veldprospectie; NK: 150 meter

	Volle middeleeuwen: aardewerk
73465	Veldprospectie; NK: 150 meter Volle middeleeuwen: aardewerk
73476	Veldprospectie; NK: 150 meter Volle middeleeuwen: aardewerk
73480	Veldprospectie; NK: 150 meter Volle middeleeuwen: aardewerk
73484	Veldprospectie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: - restgroep vroeg oxiderend gebakken aardewerk - reducerend gebakken aardewerk - rood oxiderend gebakken aardewerk – steengoed – pijpekop Bron: Verbrugghe Geert, 1988, Archeologisch onderzoek in de stad Gistel. Prospectie-analyse-synthese. Onuitgegeven licentiaatsverhandeling Ugent.
73485	Veldprospectie; NK: 150 meter Late Ijzertijd: aardewerk
73489	Veldprospectie; NK: 150 meter 17 ^e eeuw: aardewerk
73490	Veldprospectie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: aardewerk
73491	Veldprospectie; NK: 15 meter Volle middeleeuwen: aardewerk

Toevalsvondst

73430	Toevalsvondst; NK: 150 meter 16 ^e eeuw: licht verweerde munt
158146	Toevalsvondst; NK: 15 meter Romeinse tijd: tonwaterputten

1.4.2.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Het huidige landschap van Gistel is voornamelijk tot ontwikkeling gekomen in het Quartair. Dekzanden vormen tijdens het Pleistoceen twee langgerekte ruggen die opduiken uit de polders en waarop de bewoningskernen van Gistel en Zevekote zijn gelokaliseerd. Deze ruggen maken deel uit van een ruimere uitgestrekte oost-west zandrug gevormd op het einde van de laatste ijstijd. Deze uitgestrekte zandrug loopt tot voorbij Maldegem-Stekene. Gedurende het Holoceen overstromen de gebieden, doch tussen 5300 en 2000 voor Christus zorg de kustaanwas voor een zeeverende duinengordel.

Er is een geleidelijke inpoldering van de polders van Moere, Moere-Blote en Moere-Nieuwland, die zich ten zuiden van het stadscentrum situeren. De laatstgenoemde polder wordt begrensd door de Moerdijkvaart ten oosten en ten zuiden en het Groot Geleed ten noorden. Ter hoogte van de huidige markt zijn archeologische vondsten geattesteerd die opklimmen tot het Hoge Keizerrijk. De eerste vermelding van Gistel is aan het eind van de 10e eeuw als Gestella in een pauselijke bulle van Johannes XV.

De 10de eeuwse bewoningskern situeert zich ter hoogte van de huidige markt en ten zuiden van het kerkgebouw. Het stadsplan kent een ronde structuur die mogelijk teruggaat tot een vluchtburcht uit de laat-Karolingische tijd, aangelegd als verdediging tegen Noormaninvallen. In de 11de eeuw ontwikkelt zich een motteburcht ten noorden van de kerk. Het plangebied situeert zich ter hoogte van deze motte. Gistel zelf evolueert tot handelscentrum door de economisch gunstige nabijheid van de zee. In de 11de eeuw leefde hier tevens de Heilige Godelieve, die onder impuls van haar jaloerse schoonmoeder werd vermoord. In 1084 werd ze heilig verklaard. De kerk van Gistel wordt vermeld in de Vita Godeliph, in 1084 opgesteld door hagiograaf Drogo. De Godelievemotte ontwikkelt zich in de 12de eeuw op een westelijke rand gelegen op 3,5 kilometer ten westen van de Gistelse stadskern.

Gistel krijgt stadsrechten, de heren van Gistel (erfelijke kamerheren van de Vlaamse graaf), spelen vanaf dan een belangrijke rol in de geschiedenis van het polderstadje, dat samen met Zevekote, St.-Pieters-Kapelle, Zande, Moere, Westkerke, Roksem, Bekegem en Zerkegem deel uitmaakt van het Ambacht Gistel. De oprichting van de lakenhalle is te dateren op het einde van de 13de eeuw (ca. 1278) op de hoek van Halle- en Hoogstraat.

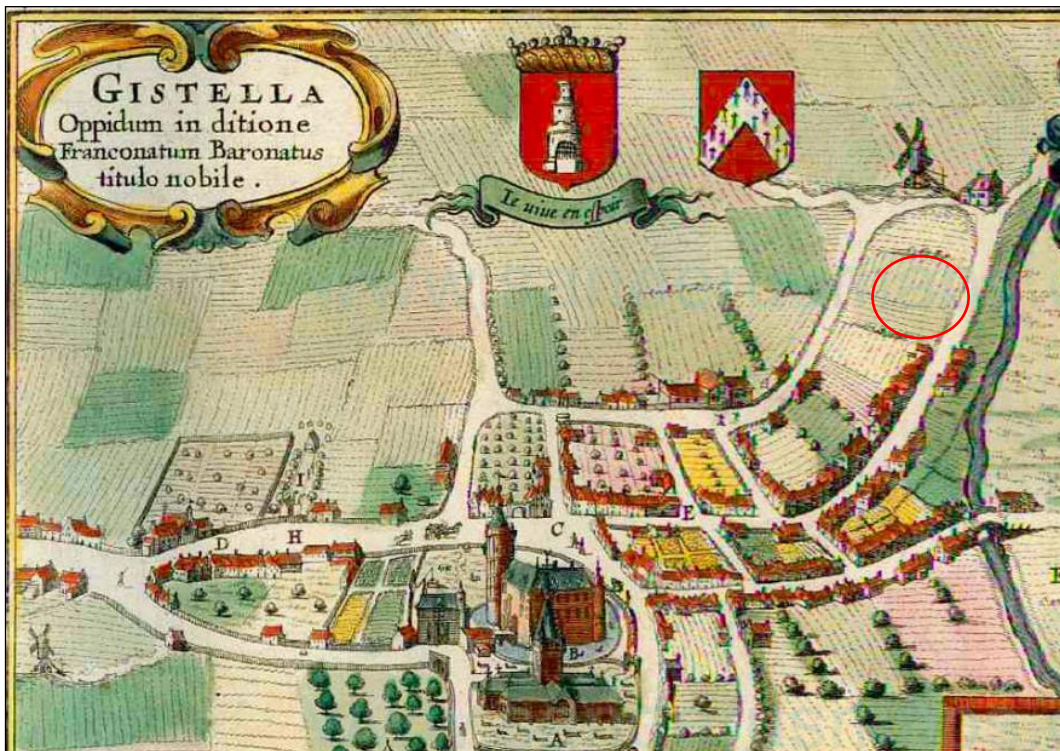
De stadsgracht werd aangelegd rond 1324 en is nog gedeeltelijk zichtbaar ter hoogte van de Oude Garenmarkt. In de late middeleeuwen kent Gistel een economisch hoogtepunt dankzij de lakennijverheid. Dit resulteert in een demografische expansie en uitbreiding van de stad ten zuidwesten van kerk en kasteel. In 1545 werd de Baronie van Gistel verkocht aan de familie van Gian Carlo Affaitati, een rijke Italiaanse koopfamilie uit Cremona die eigenaar van de stad blijft tot de Franse Revolutie. Gedurende de 16de en 17de eeuw heeft de stad veel te lijden onder oorlogsgeweld. In 1638 wordt het kanaal Plassendale-Nieuwpoort aangelegd wat zorgt voor een economische ontsluiting van Gistel. In de 18de eeuw, gedurende de Oostenrijkse periode wordt tevens de weg Brugge-Gistel-Nieuwpoort verhard en de steenweg Torhout-Oostende aangelegd, waardoor een verbinding met naburige steden wordt gerealiseerd. De ruïnes van het oude kasteel werden in 1816 verkocht en in 1832 gesloopt. De slotgracht wordt gedempt en het terrein opgehoogd. In 1867 werd de spoorlijn 62 Torhout-Oostende (1867-1967) aangelegd door de "Société Anonyme de Chemin de Fer d'Ostende à Armentières.

1.4.2.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

Op de Deventerkaart is duidelijk te zien dat het plangebied zich buiten de omwalde stadskern situeert. Het tracé van de huidige Stationsstraat – Nieuwpoortse Steenweg is reeds waar te nemen. De Deventerkaart geeft geen bebouwing weer binnen de projectgrenzen. De Sanderuskaart toont eenzelfde beeld en karteert het terrein als akker.

Figuur 16: Projectgebied bij benadering weergegeven op de Deventerkaart, ca. 1560 (bron: KBR).

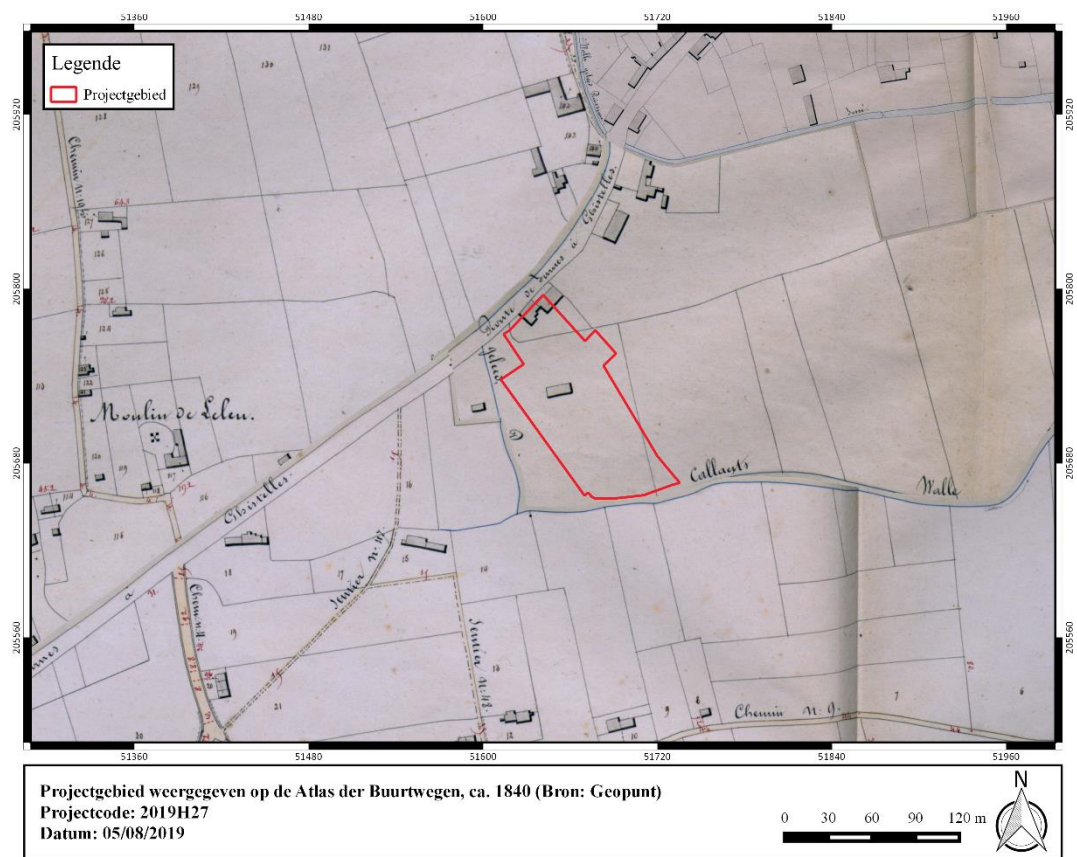
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Sanderuskaart, ca. 1640 (Bron: Geopunt).

Op de Ferrariskaart is het plangebied teven weergegeven buiten de stadsvesten. Het verloop van de oorspronkelijke stadsgracht is op heden nog te reconstrueren via het verloop van het Doornhoekgeleed, de Callewaertsdreef, de Donckerstraat en het Kallaertswallegeleed. De omleiding van het Kallaertwallegeleed tot rondom het plangebied is van recentere datum. Op de Ferrariskaart snijdt het plangebied een omgrachte circulaire structuur aan, waarvan de aard en functie niet kon achterhaald worden. Binnen het eiland wordt geen bebouwing weergegeven. Allicht betreft deze circulaire structuur een pestbosje, een met bomen begroeid en vaak met een ringsloot omzoomd stuk land, meestal gelegen aan de rand van een weide. De ringsloot of afrastering heeft tot doel dat het vee niet met het besmette gebied in aanraking kan komen.

Op de 19^e eeuwse cartografische indicatoren is dit mogelijk pestbosje niet langer weergegeven. Ten zuiden en ten westen van het terrein is duidelijk het verloop van het Kallaertwallegeleed waar te nemen. De Atlas der Buurtwegen geeft een gebouw weer langsheen de Stationsstraat en een gebouw centraal binnen het plangebied. Dit beeld wordt bevestigd door de Poppkaart. In 1867 werd de spoorlijn 62 Torhout-Oostende (1867-1967) aangelegd door de "Société Anonyme de Chemin de Fer d'Ostende à Armentières". Op de topografische kaart van 1883 is te zien hoe deze spoorlijn langsheen de westzijde van het plangebied loopt. Op heden is dit spoor geëvolueerd naar fietspad groene 62, een 22 km lang fietspad tussen Oostende en Torhout. De topografische kaart van 1911 toont een gelijk beeld. De rijkswachterskazerne in het noordelijk deel van het plangebied dateert uit de jaren '20 van de 20^e eeuw.

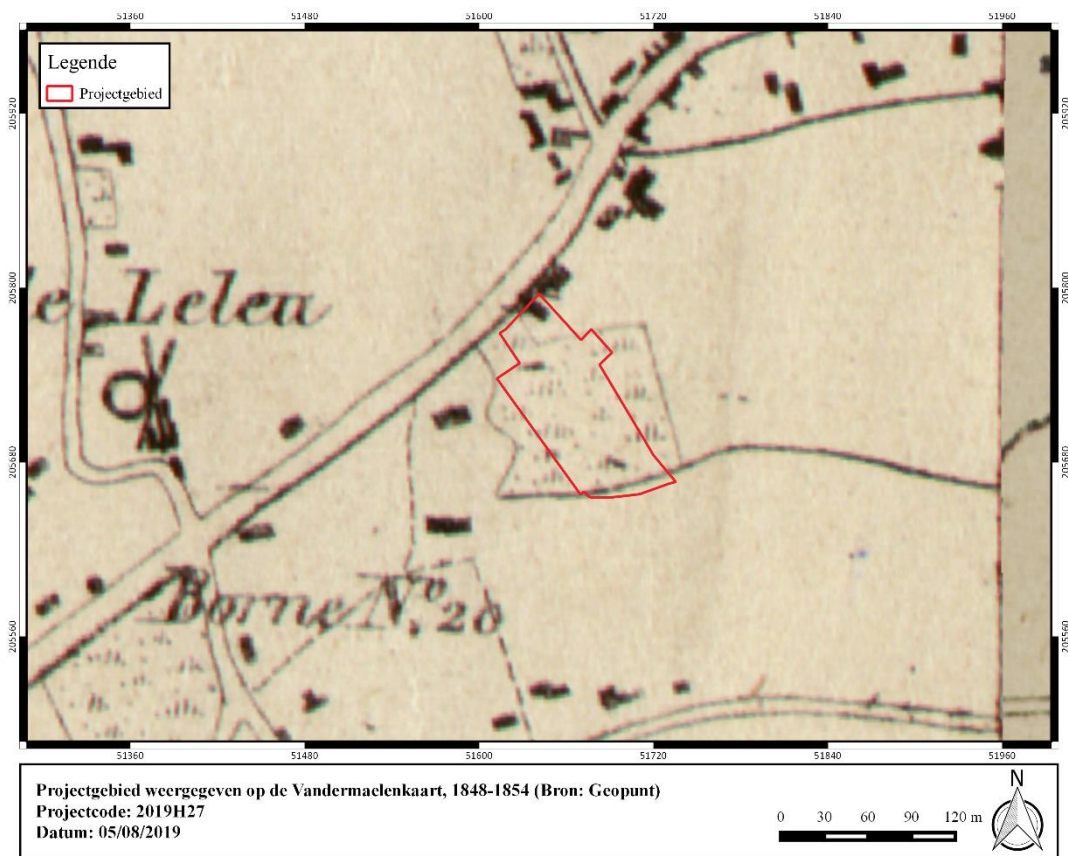

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

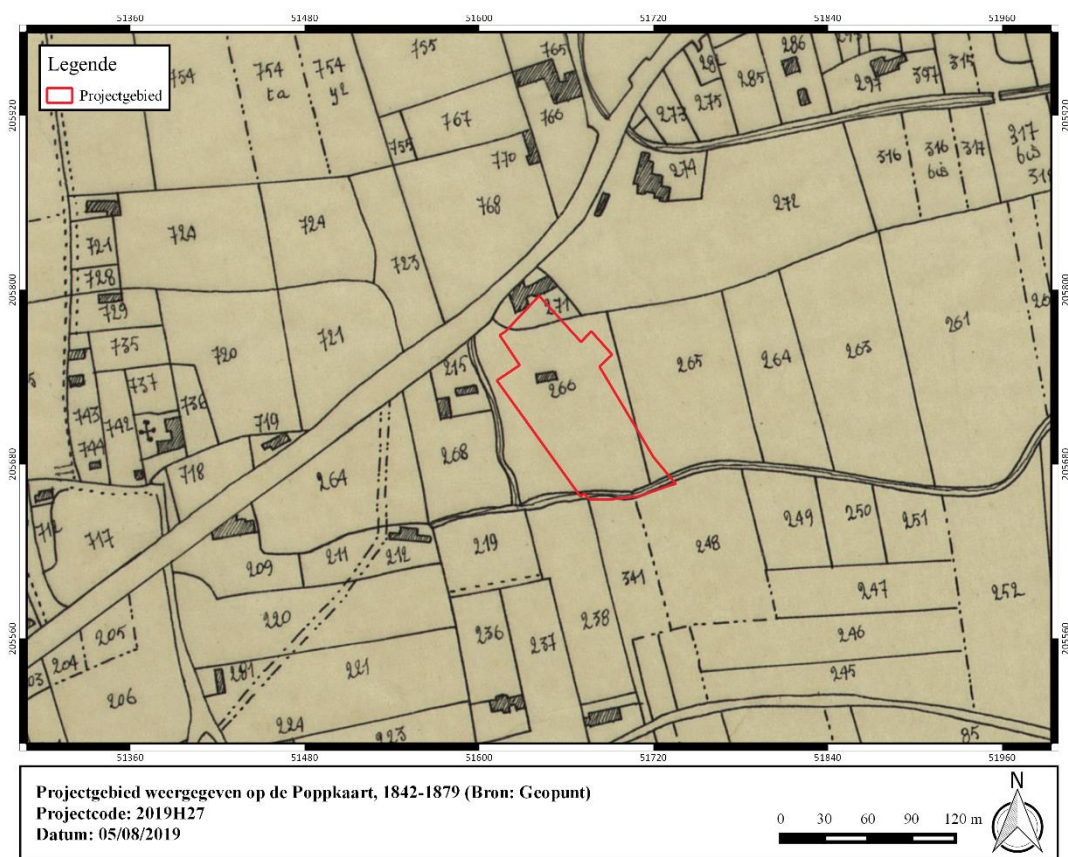

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

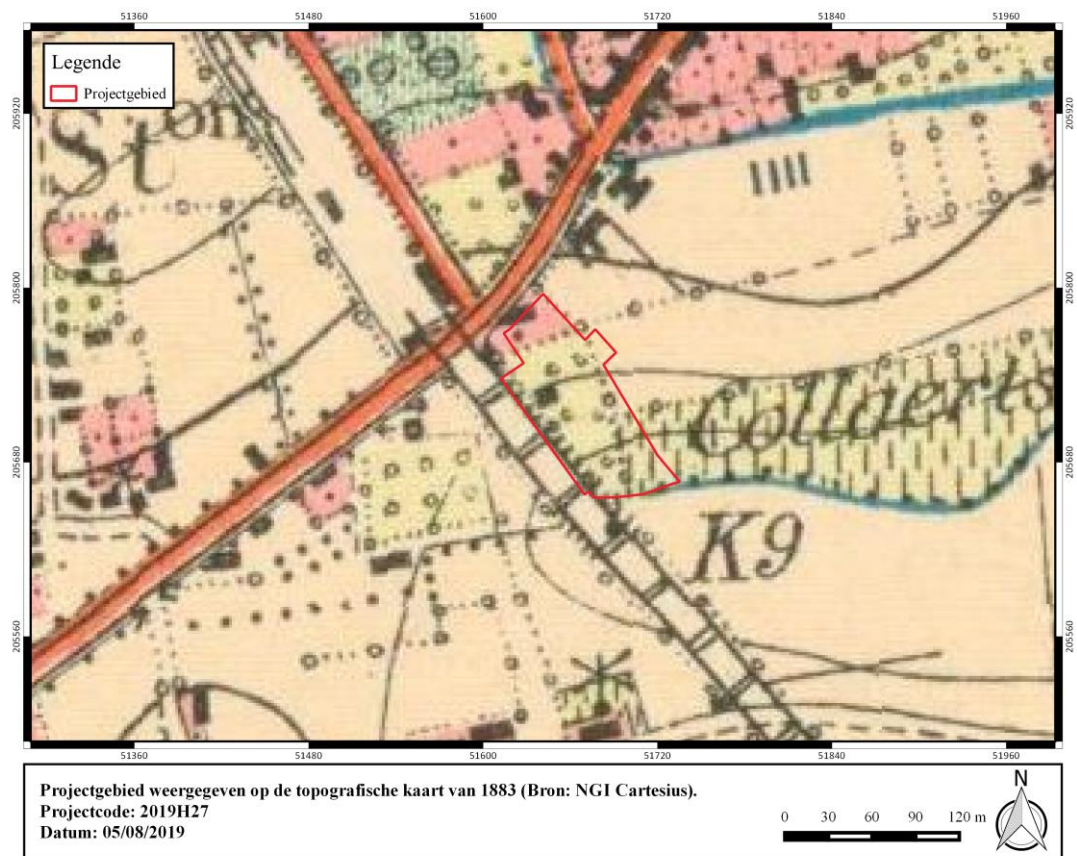

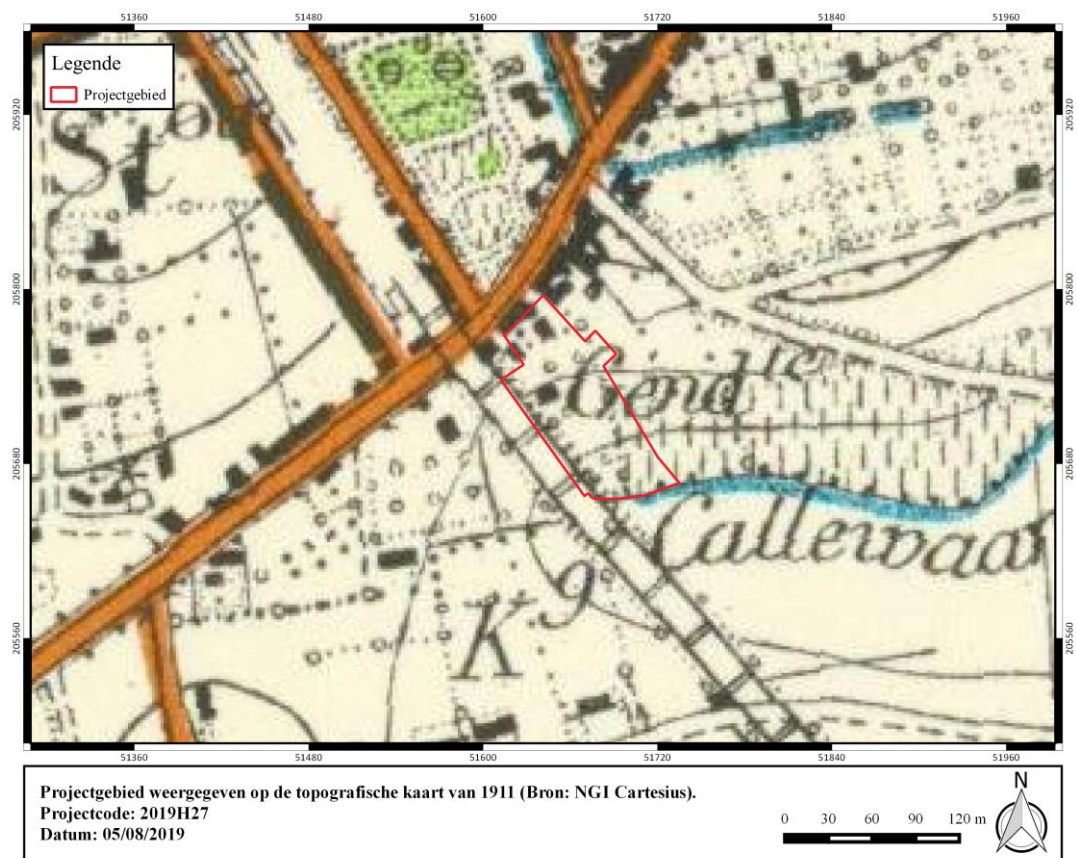
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1848-1854 (Bron: Geopunt).

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van 1883 (Bron: Geopunt).

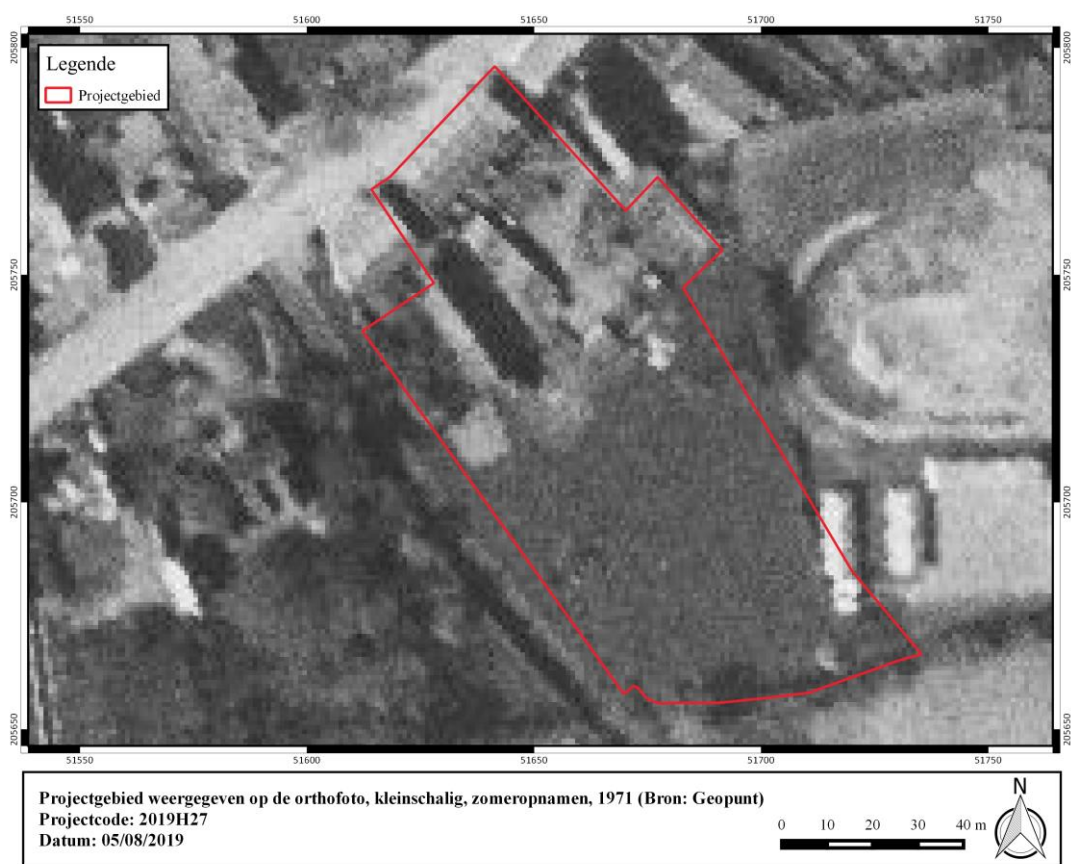

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van 1911 (Bron: Geopunt).

1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

De orthofotosequentie geeft een duidelijke evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contour van het plangebied. In het noordelijk deel van het plangebied situeert zich een rijkswachtkazerne uit de jaren '20. Op de orthofoto van 1971 is reeds verharding waar te nemen ten zuiden van dit gebouw. De kaart geeft tevens een gebouw weer dat aanwezig is tot de orthofoto van 2008-2011 maar op heden gesloopt is. Dit gebouw betrof een gym. Het zuidelijk deel van het terrein is tot het eind van de 20^e eeuw integraal in gebruik als grasland.

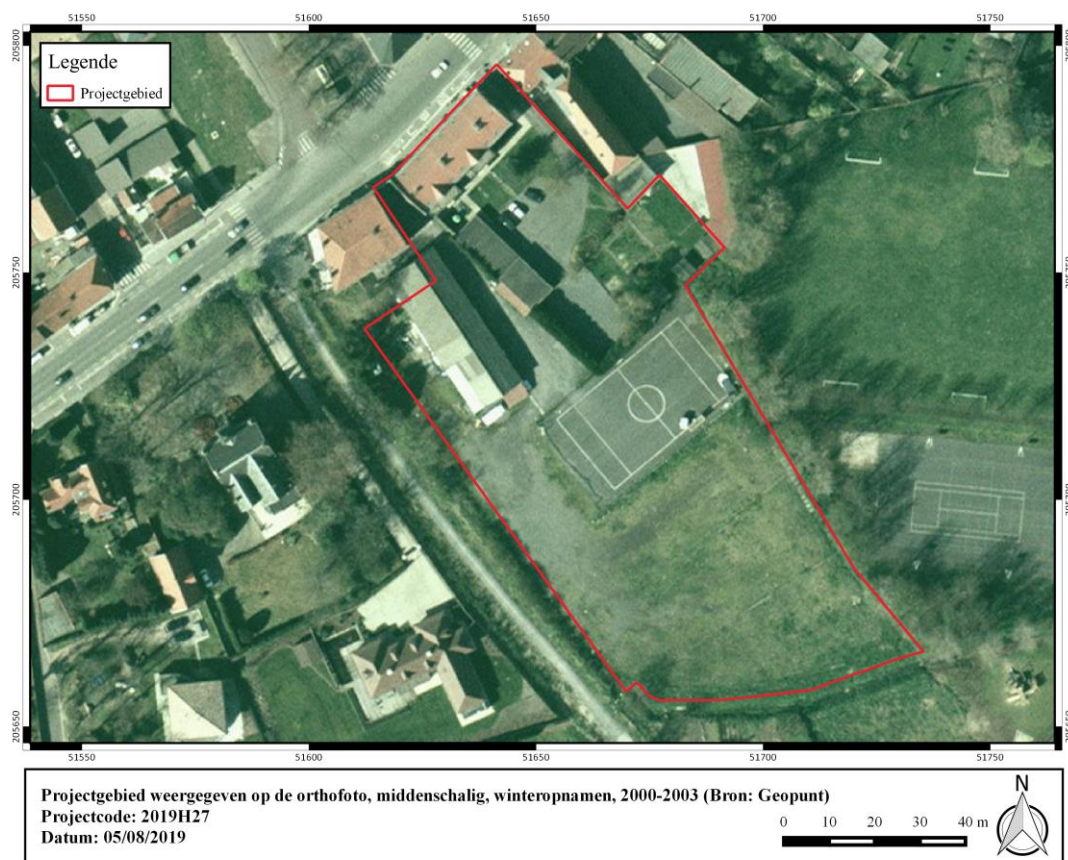
Op heden situeren zich in het noordelijk deel van het plangebied twee gebouwen met een oppervlakte van 335 m² en 160 m². Tot voor kort werden de gebouwen gebruikt als lokaal voor de jeugdbeweging *Scouts en Gidsen Gisco Regenboog*. Rondom de gebouwen is verharding waar te nemen in de vorm van een inrit en een binnenkoer. Precies ten zuiden van de gebouwen situeert zich een verhard sportveld. Ook het zuidelijk deel van het terrein is deels met gravé verhard in functie van parkeren.

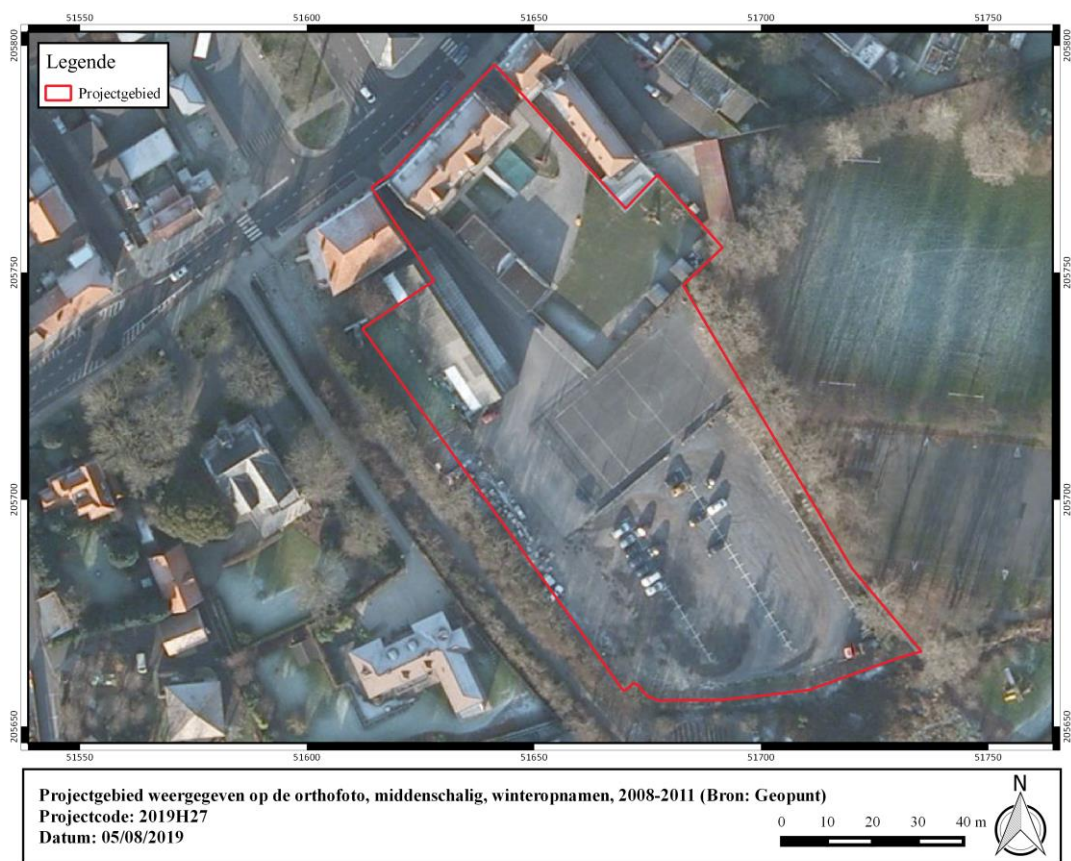
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

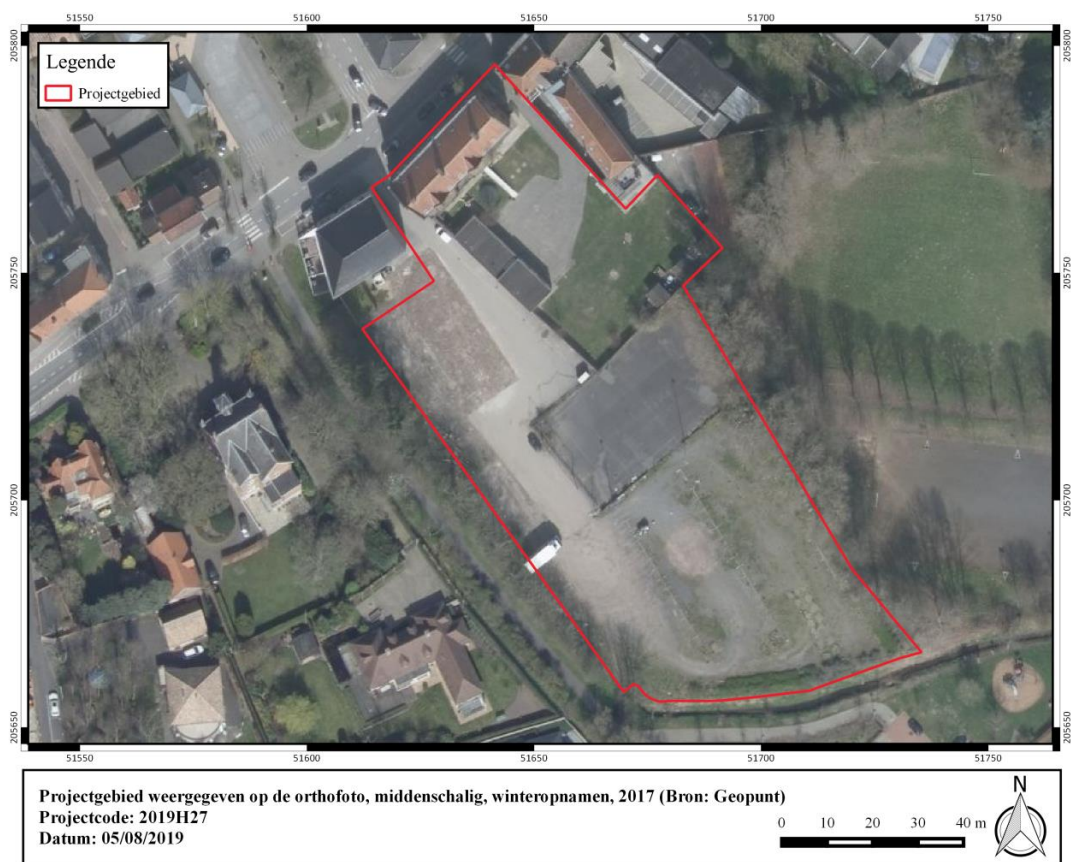
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De initiatiefnemer plant de realisatie van een meerwoningenproject aan de Stationsstraat te Gistel. Het plangebied is ca 8385 m² groot en is ten dele bebouwd en verhard. Het grootste gebouw tegen de straatkant blijft behouden, de overige bebouwing en verharding wordt in het kader van de geplande ontwikkeling gesloopt.

Het centrum van Gistel is gelegen op een oost-west gerichte dekzandrug die zich als een schiereiland binnen de lager gelegen kustvlakte aftekent. De omgeving wordt dan ook op de traditionele landschappenkaart bij de zandleemstreek ingedeeld. Ten zuiden van het onderzoeksgebied loopt het Doornhoekgeleed dat aansluit op het Kallaartswallegeleed. De Quartairgeologische kaart geeft een profielopbouw weer van eolische afzettingen van het laat-Pleistoceen tot vroeg-Holocene die rusten op getijdenafzettingen van het Eemiaan. De bodemkaart geeft weer dat het sediment bestaat uit zand. Er kan geen twijfel over bestaan dat dit hoger gelegen terrein een zekere aantrekkingskracht moet gehad hebben op mensen in het verleden, zowel groepen jager-verzamelaars als vroege landbouwers. De impact van de huidige bebouwing en verharding op het bodemarchief en bijgevolg de bewaringscondities m.b.t. erfgoed zijn ongekend. Een landschappelijk bodemonderzoek zal in de eerste plaats hierin duidelijkheid moeten scheppen. Mogelijk is de ondergrond dermate verstoord dat verder onderzoek, in eender welke vorm, niet langer kan leiden tot kenniswinst.

De cartografische bronnen situeren het terrein buiten de historische kern van Gistel. Zowel op de kaart van Deventer als op de Sanderuskaart wordt de omgeving van het onderzoeksgebied als akker ingekleurd. Opmerkelijk is het beeld van de Ferrariskaart. Hierop is duidelijk een cirkelvormige gracht te zien die een klein bebost eiland omringt. Het overige deel van het terrein is in gebruik als akker. De aard en functie van deze structuur is niet onmiddellijk duidelijk. Er wordt geen bebouwing weergegeven, tevens is dit element niet meer te herkennen op jonger kaartmateriaal. Mogelijk betreft het een pestbosje waar zieke dieren werden begraven. Op jonger kaartmateriaal is te zien hoe zich centraal binnen het terrein en tegen de straatzijde enkele structuren aftekenen. De orthofotosequentie geeft een duidelijke evolutie weer waarbij vooral het zuidelijk gedeelte van het onderzoeksgebied stelselmatig wordt verhard. Met betrekking tot de bewoning tegen de straatzijde is weinig tot geen evolutie op te merken.

Op het onderzoeksgebied zijn geen archeologische vindplaatsen gekend. Aan de Steenbakkerstraat, meer dan een kilometer ten westen van het huidige onderzoeksgebied werden resten uit het paleolithicum, neolithicum, ijzertijd, Romeinse periode en sporen van bewoning uit de middeleeuwen aangesneden (CAI 150369). Ten noordoosten van het terrein wijzen vondsten bij proefsleuvenonderzoeken op bewoning in de Romeinse periode en middeleeuwen (CAI 151404 & CAI 207180). Opvallend op het kaartbeeld van de CAI is de grote hoeveelheid archeologische indicatoren. Een deel hiervan betreft cartografische aanduidingen van vroegmoderne hoeves en andere structuren. Het merendeel betreft echter vondstmateriaal dat werd gerecupereerd bij een groot aantal veldprospecties. Hierbij werden enkele lithische artefacten ingezameld maar het leeuwendeel van het ingezamelde materiaal betreft ceramiek uit de middeleeuwen.

Zowel het landschappelijk kader en de gekende waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied wijzen op een beduidend archeologisch potentieel. Daartegenover staat echter het feit dat het terrein op heden grotendeels is verhard of bebouwd. In eerste instantie dienen de bodemopbouw en verstoringsgraad door middel van een landschappelijk bodemonderzoek geëvalueerd te worden. Mogelijk is het bodemarchief dermate geroerd dat verder onderzoek niet langer zinvol kan zijn. Blijkt daarentegen dat bodemhorizonten

bewaard zijn die wijzen op mogelijk gunstige bewaringscondities m.b.t. artefactensites dan is een verkennend archeologisch booronderzoek noodzakelijk. Bij een positieve verkenning wordt dit onderzoek aangevuld met een waarderend onderzoek en mogelijk proefputjes. In het kader van erfgoed bestaand uit bodemsporen is een proefsleuvenonderzoek de meest geschikte onderzoeksmethode.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2019

AGIV

Cartesius

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

